

mással jól megférő) szempontja, ami azt eredményezi, hogy a beszélgetések mindenkor eleget tesznek az írásbeliséggel szemben támasztott igényességnek, ugyanakkor nem fogalmazvány-jellegűek, vagyis beszéd-temetőben olvasva, szinte a nyilatkozók hangján halljuk (néha előfordulnak sajátos-jellegzetes szófordulatok is, ami szintén erősíti a személyesség hitelét).

Réfi Zsuzsanna nem tagadja meg opera-rajongását, nagy számban vonultat fel énekeseket, énekesnőket, és a kötet öt „fejezetének” belső elrendezésekor változatosra törekszik a különböző hangszerekek és a karmesterek, továbbá a zeneszerzők szerepeltetésével. Az interjú-kettőzés ötlete telitalálat. Hogy a végkicsengés „nyitott formát” eredményez, szomorú-kényszerű megoldás (Kocsis Zoltánnal már nem kerülhetett sor a beszélgetés folytatására...).

A megszólítottak közül többen már örökre eltávoztak – tapintatra vall, hogy a tartalomjegyzékben nem került nevük gyászkeretbe. Hiszen amikor nyilatkoztak, ott és akkor aktuális témákat feszegettek, amelyek némelyike mindmáig megoldatlan problémát jelent.

A könyv olvasásához nem kell „használati utasítás”: egyszerűen olyan szellemi táplálék, amit nyugodtan lehet habzsolni, nem árt meg akkor sem, ha valaki egyévtől fogyasztja, de lehet csemegézni is belőle, célirányosan avagy spontánul tallózva a beszélgetések között. Pillanatképek negyedszázad lenyomatából – s miként a borító fotóin, néhol közelebről, néha távolabbról látjuk a művészt, többé vagy kevésbé személyes „pózbán”.

Gazdag és értékes album – éppen ezért méltánytalan lenne bármiféle személyre szabott számonkérés. Akiknek nem jutott hely benne, azoknak megadatott az elégtétel: nem találnak olyat írást a kiválasztottak között, amelynek létjogosultsága megkérdőjelezhető. Ami közéletre került, fontos. Ami nem jelenti azt, hogy ne lenne – akár hasonló mértékben – fontos további sok kötetre való beszélgetés. Íme, még egy érv Réfi Zsuzsanna lényeglátó és termékeny sajtós munkásságának értékelésére!

Fittler Katalin

Egy város lelke
dr. Székely György:
A muzsika valódi hangja a fesztiválok
fővárosában – Salzburg

Szerzői kiadás, 286 oldal, 9800.– Ft

Salzburg a zenetörténet kultikus helyszíneinek egyike: Mozart szülővárosa. Ahogyan a németek szívesen nevezik „Gothestadt”-nak, a költő városának Weimart (bár a Faust alkotója nem itt született: a tübingiai város „csu-

pán” működésének legfontosabb színhelye volt), ugyanúgy az osztrákok is gyakorta tisztelik meg országuk negyedik legnagyobb települését, a másfélszázezer lakosú tartományi székhelyet a „Mozartstadt” titulussal. Ám ahogy Eisenach vagy Zwickau sem vált varázsütésre művészeti központtá pusztán attól, hogy ott látta meg a napvilágot Bach, illetve Schumann, Salzburg esetében is el kellett telnie bizonyos időnek, amíg a város méltóvá vált hajdani nagy szülőttéhez. Akik ismerik Mozart életrajzát, tudják, hogy az érett zeneszerző szellemi és egzisztenciális értelemben egyaránt „kinőtte” szülővárosát, annak lehetőségeit immár provinciálisnak érezve, s aligha véletlen, hogy élete utolsó bő évtizedét a salzburgi hercegerseki szolgálat helyett immár független bécsi muzsikusként töltötte, itt érve el művészi kibontakozásának legfejlettebb fokát. Salzburg számláját terheli a méltatlan búcsú is: a sokat emlegetett rúgás, amely a Colloredo hercegeknek képviselőjében Arco gróf a renitens udvari muzsikust végleg útjára bocsátotta.

Salzburg „méltóvá válásának” első nagy lépése a Mozarteum létrejötte a 19. század folyamán. Ezt követi a Salzburgi Ünnepi Játékok, amely 2020-ban ünnepli centenáriumát: 1920-ban történt, hogy a századforduló és a századelő három jelentős szelleme, egy író-költő, egy rendező és egy zeneszerző, Shelle von Hofmannsthal, Max Reinhardt és Richard Strauss kezdeményezése nyomán létrejött a fesztivál, amelynek profiljában kezdettől szerepelt a mozarti örökség ápolása, de emellett már az alapításkor is sok egyéb, hiszen Salzburg már az első időkben is otthona volt a hangversenyek és az opera mellett a színháznak is. (Tudjuk: Salzburg legfőbb jelképe Hofmannsthal színdarabja, a Jedermann – Akárki – évről évre ismétlődő előadása.) Az Ünnepi Játékok műsorpolitikája az évtizedek során fokozatosan vált egyre befogadóbbá, komplexebbé, míg végül elérte mai sokszínűségét.

A magyar zenekedvelők társadalma által jól ismert dr. Székely György, a muzsikos orvos, belgyógyász, gasztroenterológus, klasszikus gitáros és hegedűs, a Semmelweis Vonósnyegyes 2. hegedűse, zenei írások szerzője, rádióműsorok készítője és egy Fischer Annie életművének szentelt könyv szerkesztője, különféle sajtóorgánumok megbízásából közel három évtizede, 1993 óta évről évre jelen van Salzburg eseményein: nemcsak a nyári Ünnepi Játékokon, hanem a Pünkösdi Fesztiválon és a Mozart Héten is. Az általa látogatott rendezvényekről rendszeresen tudósította a hazai sajtót, most pedig, a centenáriumhoz kapcsolódva könyvet állított össze Salzburg fesztiváljairól, a város és a művészet kapcsolatáról. Munkájának fontos részét alkotják az általa készített interjúk, emellett azonban pontos és a részletek iránt is figyelmes történetíróként végigkalauzolja olvasóját a fesztivál évtizedein, a kezdetektől napjainkig.

Az első nagy fejezet a fesztivál történetjének nagy léptékű összefoglalása, a kialakulás éveitől a hitleri korszak

torzulásain és veszteségein át a második világháborút követő újjászületésig és a Herbert von Karajan művészeti vezetése által fémjelzett legnagyobb korszakig. A szerző világossá teszi, hogy Salzburg sokáig érvényes konzervativizmusa részben Karajan működéséhez köthető, ugyanakkor ezt a problémát is árnyaltan ábrázolja, érzékeltetve, hogy a szoborszerű imázst kialakító karmester-mágus nem volt kategorikusan konzervatív, csupán megvoltak nyitottságának és újító szellemének korlátai. Gottfried von Einem operáját, a Danton halálát például bemutatta Salzburgban – nagy sikerrel.

A történeti áttekintés után túlnyomó részben két párhuzamos szálon bontakozik ki a kötet tartalma: egymást követő fejezetek foglalkoznak a Karajant követő művészeti vezetők korszakaival, koncepciójukkal, történetükkel, sorra véve Hans Landesmann és Gerard Mortier (1992–2001), Peter Ruzicka (2002–2006), Riccardo Muti és Jürgen Flimm (2007–2011), Alexander Pereira (2012–2014) munkásságát, a Pereirát követő átmeneti éveket (2015–2016), eljutva a közelmúltig és a jelenig: Cecilia Bartoli, Markus Hinterhäuser, Rolando Villazón meghatározó szerepéig. Ez a történetmondás egyik szála. Egy másik szál egy szubjektívabb vezérgondolat, amely kifejezetten a magyar olvasó érdeklődésére számít: interjúk olyan művészekkel, akik fontos, olykor kifejezetten meghatározó szerepet játszottak vagy játszanak ma is a Salzburgi Ünnepi Játékok történetében. Azok a magyar zenekedvelők, akik nem jártak a Salzburgi Ünnepi Játékok eseményein, talán nem tudják, hogy a magyar művészek Fricsay Ferenctől Anda Gézáig, Sass Sylviától a Tátrai Vonósnegyesig, Kasza Katalintól Polgár Lászlóig milyen jelentős szerepet vállaltak itt a legkülönfélébb eseményeken. Dr. Székely György figyelmeztet, hogy az 1978-as Beaumarchais-előadás, a Figaro házassága Grófját – Klaus-Maria Brandauer Figarója mellett – Darvas Iván alakította, s hogy a Jedermann egyik fontos szerepét éveken át Darvas Lili játszotta. Mellettük és rajtuk kívül magyar művészek serege lépett és lép fel Salzburgban. Közülük dr. Székely György az elmúlt évek során beszélgetést készített a korszakos jelentőségű hegedűssel és karmesterrel, Végh Sándorral, a nagy szopránnal, Marton Évával, fiatalabb világsztár pályatársával, Rost Andreával, a legendás karmesterrel, Solti Györggyel, a Bécsi Filhar-

monikusok szóló nagybőgősével, Rácz Ödönnel, Kálmán Péter operaénekesével, valamint két nagy zongoraművésszel, Schiff Andrással és Várjon Dénessel. Magyar zeneszerzők is nagy sikereket arattak Salzburgban: közülük Eötvös Péter szólal meg a könyv lapjain – ő nemcsak komponistaként, de karmesterként is otthonosan mozog Salzburg koncerthelyszínein.

A kötet fotóalbum formátumú, nem véletlenül, mert bár nem a képek, hanem az értékelő elbeszélés gondolatai játsszák a főszerepet, a képanyag mégis döntő fontosságú – egyszerre sokoldalúan tájékoztató és rendkívüli

élvezet forrása. Az illusztrációknak mind mennyisége, mind minősége, mind pedig informatív sokszínűsége egyformán lebilincselő. Az olvasó a szöveget kísérő képanyagot szemlélve tisztán látja, hogy Salzburg egyrészt mindig is a csúcsteljesítmények fellegvára volt, másrészt e jó értelemben vett szellemi arisztokratizmushoz az évtizedek során bámulatra méltó nyitottság csatlakozott, amely már jó ideje mindent befogad, ami érték: kortárs zenét Pierre Bouleztól Kurtág Györgyön és Ligeti Györgyön át Jörg Widmannig, újító szellemű színpadi produkciókat olyan rendezőktől, mint Jean-Pierre Ponnelle, Patrice Chéreau vagy Peter Sellars, historikusan interpretált régizenét olyan előadókkal, mint Nikolaus Harnoncourt, William Christie, Roger Norrington, Jordi Savall vagy Marc Minkowski, nagy öregeket, mint Christoph von Dohnányi vagy Daniel Barenboim és máris jelentős eredményeket felmutató fiatalokat, mint Gustavo Dudamel vagy Káli Gábor. Prózaí színházat és operát, szimfonikus zenét, versenyműveket és kamarazenét – mindent, ami tehetség, tudás, ihletettség, érték. A keményfedelű, elegáns védőborítóval is ellátott kötet pazar képanyaga minőségi papíron jelenik meg, igényes nyomással, illúziókeltő tónusokkal. A könyv végén pontos képjegyzéket találunk, s hasonlóképpen a kötet használati értékét fokozza a nélkülözhetetlen, de sajnos manapság sok hasonló kiadványból hiányzó névmutató. Dr. Székely György könyve egyszerre szemet gyönyörködtető ajándéktárgy és értékes összefoglalás: egy város „lelkének”, Európa talán legjelentősebb fesztiváljának százéves története, a tárgyhoz illő igényességgel elbeszélve.

Csengery Kristóf